

Aksjologia demokracji liberalnej

Cechy demokracji ateńskiej politeia

- **etyka podstawą wspólnoty politycznej**
- prymat potrzeb polis nad potrzebami poszczególnych obywateli
- ekskluzywizm
- zgromadzenie ludowe najwyższą władzą (stanowienie prawa i sądy)
- bezpośrednio uczestnictwo obywateli w zgromadzeniu ludowym
- zasada wolności przemówień (isegoria),
- równość wszystkich wobec prawa (isonomia),
- równość w zajmowaniu urzędów (isotimia).

„Ludowładztwo zaś ma, naprzód, najpiękniejszą ze wszystkich nazwę, tj. równość wobec prawa; po wtóre, nie czyni nic takiego jak jedynowładca. Losowaniem rozdziela urzędy, jego władza jest odpowiedzialna, ze wszystkimi postanowieniami odnosi się do zgromadzenia ludu. Głosuję więc, abyśmy zaniechali jedynowładztwa i władzę ludu wywyższyli: bo na ludzie wszystko polega”.

Herodot, *Dzieje*, Warszawa 2002, ks.V.78.

„Jesteśmy jedynym narodem, który jednostkę nie interesującą się życiem państwa uważa nie za bierną, ale za nieużyteczną”.

Tukidydes, *Wojna peloponeska*, ks. II, 40.

Mowa pogrzebowa Peryklesa

Tukidydes, *Wojna peloponeska*, tłum. K. Kumaniecki, Warszawa 2004, ks. II, 36.

„Nasz ustrój polityczny nie jest naśladownictwem obcych praw, a my sami raczej jesteśmy wzorem dla innych niż inni dla nas. Nazywa się ten ustrój demokracją, ponieważ opiera się na większości obywateli, a nie na mniejszości.

W sporach prywatnych każdy obywatel jest równy w obliczu prawa; jeśli zaś chodzi o znaczenie, to jednostkę ceni się nie ze względu na jej przynależność do pewnej grupy, lecz ze względu na talent osobisty, jakim się wyróżnia; nikomu też, kto jest zdolny służyć ojczyźnie, ubóstwo albo nieznanne pochodzenie nie przeszkadza w osiągnięciu zaszczytów.

W naszym życiu państwowym kierujemy się zasadą wolności. W życiu prywatnym nie wglądamy z podejrzliwą ciekawością w zachowanie się naszych współobywateli, nie odnosimy się z niechęcią do sąsiada, jeśli się zajmuje tym, co mu sprawia przyjemność, i nie rzucamy w jego stronę owych pogardliwych spojrzeń, które wprawdzie nie wyrządzają szkody, ale ranią. Kierując się wyrozumiałością w życiu prywatnym, szanujemy prawa w życiu publicznym; jesteśmy posłuszni każdoczesnej władzy i prawom, zwłaszcza tym niepisanym, które bronią pokrzywdzonych i których przekroczenie przynosi powszechną hańbę”.

Republikanizm

Republikanizm protekcyjny:

- 1/ uczestnictwo w życiu publicznym niezbędnym warunkiem osobistej wolności;
- 2/ równowaga między „ludem”, arystokracją i monarchią (ustrój mieszany);
- 3/ mechanizmy udziału obywateli – wybór konsulów;
- 4/ wolność słowa, wypowiedzi i stowarzyszeń;
- 5/ rządy prawa: *iuris societas* Cyncero
- 6/ ekskluzywizm: wyłączenie z życia politycznego kobiet, robotników i osób zależnych finansowo.

Republikanizm rozwojowy:

- 1/ dobro wspólne; cnoty obywatelskie: dobro republiki.
- 2/ równość polityczna i gospodarcza;
- 3/ bezpośredni udział obywateli w zgromadzeniach publicznych;
- 4/ rozdzielenie funkcji prawodawczych i wykonawczych;
- 5/ bezpośredni wybór władz wykonawczych (lub przez losowanie)

Demokracja liberalna jako projekt nowoczesności

- > podstawowa wartość porządku politycznego i prawnego – wolność jednostki
  - jednostka jest autonomiczna
  - dobro jednostki ma pierwszeństwo przed dobrem wspólnoty
- > koniec dominacji Boga, Religii

- równość możliwości, równość w prawie i równość wobec prawa
- umowa społeczna
- demokracja to forma rządów; liberalizm – gwarancja praw i wolności jednostki, połączenie 1848
- > problem: za mało demokracji czy za mało liberalizmu?

Wolność:

- przyrodzona
- niezbywalna
- można ją ograniczyć (warunki/przesłanki ograniczenia wskazują akty prawa europejskiego, unijnego i konstytucje) – wolności prawnie reglamentowane
- prawo określa adresatów i zakres wolności
- wskazuje gwarancje wolności
- domniemanie wolności jednostki

Podstawowe idee demokracji liberalnej

> rządów prawa

➤ suwerenności Narodu/Ludu

➤ przedstawicielstwa

➤ podziału i równowagi władz

➤ władza większości ograniczona koniecznością przestrzegania prawa mniejszości

➤ niezależności sądów i niezawisłości sędziego

➤ ochrony praw człowieka

Paradoksy demokracji liberalnej

1/ paradoks legitymizacji władzy: społeczne przyzwolenie a efektywność władzy politycznej

2/ paradoks możliwości egzekwowania odpowiedzialności polityków

Pierre Rosanvallon – przejrzystość zastąpiła odpowiedzialność

3/ paradoks suwerenności władzy reprezentacyjnej: reprezentacja to suwerenna władza nad suwerennym ludem: **fikcyjność narodu jako suwerena oraz fikcyjność woli tego narodu**

- większość a wola większości wyborców

4/ paradoks ograniczenia władzy: równowaga interesów społecznych

5/ paradoks wspólnego dobra: konflikt versus konsensus

6/ paradoks zróżnicowania społecznego: zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego

➤ **paradoks wolności**

1/ wolność a równość

2/ wolność jednostki a wolności/prawa innych

3/ wolność jednostki a dobro wspólnoty

4/ prywatność jednostki a bezpieczeństwo wspólnoty:

surveillance society/surveillance capitalism

**THE AGE OF
SURVEILLANCE
CAPITALISM**

THE FIGHT FOR A
HUMAN FUTURE
AT THE NEW
FRONTIER OF POWER

**SHOSHANA
ZUBOFF**

Nicholas Wright „How Artificial Intelligence Will Reshape the Global Order”

(„Jak sztuczna inteligencja przemodeluje porządek świata”), „Foreign Affairs” 10 lipca 2018

„pozwalając rządowi kontrolować swoich obywateli znacznie bardziej niż kiedykolwiek wcześniej, sztuczna inteligencja zaoferuje autorytarnym krajom wiarygodną alternatywę dla liberalnej demokracji.

To zainicjuje odnowioną międzynarodową rywalizację między systemami społecznymi”.